

עם פרופ' ארנסט עקיבא סימון

..מנחם בגין אינו פאשיסט. הוא לאומן קיצוני. שקיבל את ירושתו

האידיאית מזאב ז'בוטינסקי. שהעריך את מאציני וגאריבלדי..."

לאחרונה נתן הפרופסור סימון ראיון ארוך ל"העולם הזה". הוא השתרע על שטחים נרחבים, החל במצב המדיני וכלה בחינוך. להלן מתפרסם קטע מן הדברים, המתארכים לשאלות שילמון ומוסר. ריאיונה אנה ספרא.

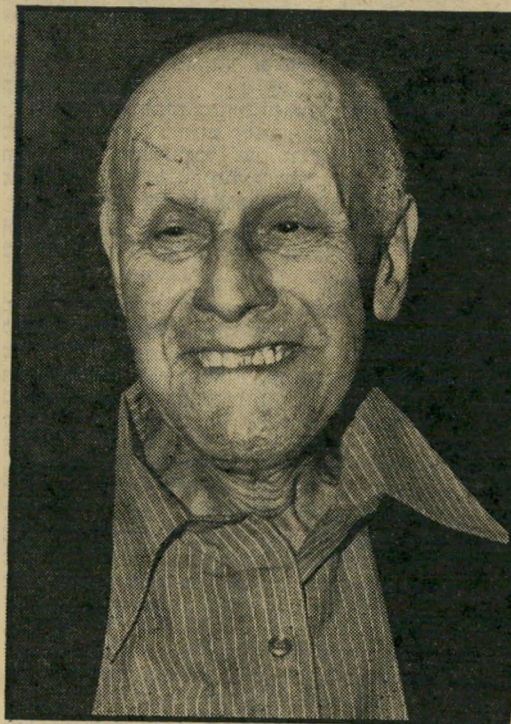
חלק גדול של הציבור גילה לפתע כי מצוי בתוכו אישירוח הגוי, בעל מבט למרחקים והושיעהומור נדיר: ארנסט עקיבא סימון. לקראת יום-הולדתו ה-80 רואיון סימון על-ידי כמה מאמצעי-העיתון שורת, והקסים כאישיותו את הציבור שהתנכר לו במשך שנים רבות.

המתחייני אורב

גם לנו!

לא עבר מאב לבן. כל נביא נודקק לחסד של ממש. והיה רחוק מאד מאותה כריזמה מווייפת. המניעה את הרצון לשלוט.

זו הסיבה שבגללה אין אנשי "עוול ושלו" דומיהם מנהיגים. הם חסרים את הרצון לשלוט. אף שונאים לשלוט על אחרים. זו חולשה במערכת-הכוחות. אין זו טראגדיה. איש-ציבור מטיפוס זה חייב לדעת מראש: מבלי הרצון לשלוט — לעולם לא תגיע לשלטון. עליך להסתפק בהכנת-השינויים, בקורתית ואידיאית, שיתגשמו על-

עניית הליכוד בלמה כוחות אלו. האם קיימת בכך זאת פוליטיקה צעירה, חדשה בארץ?

אתיחס לפרטים. אחר-כך אתן לך תשובה כוללת יותר. נתחיל בעניין המיפלה החדשה — ד"ש. לצערי, הרבה מכרים שלי, אינטלקטואלים ממשיים או מדומים, מעיין מעמד חברתי-מיקצועי — הצביעו בעד ד"ש. אני הצבעתי בעד שלי"י.

עסקתי גם מעט בתעמולה פרטית ואמרתי להם: אינכם יודעים לקרוא טקסט. לקרוא טקסט צריך לימוד כדי להבין אותו. יש לשאול: מה כתוב, מה אינו כתוב, מי אומר, ומדוע? כך צריך לקרוא גם טקסטים של מודעות בחירות.

במודעות הבחירות של ד"ש היתה יותר ביקורת על ישראל העובדת מאשר הסתייגות — מתונה מאד! — מן הליכוד. לפיכך כלל לא הופתעתי שמיפלה זו לא יכלה להישאר ביחד. והסיכויים לכך ששני אנפיה — אם במשך תף ואם בנפרד — שוב יהיו כוח מחדש הם מצומצמים ביותר.

עניין שני, אשר אפשר היה להבחין בו, הרי הוא המיפנה השוביניסטי של רוב היהדות הדתית בארץ. להוציא אגודתי-ישראל (וואת מן הטעם העגום — שלא היו ציונים...), אולם "הפועל המזרחי", אנשי הקיבוץ הדתי, הלכו והיימינו. אנשי "עוול ושלו" ראו זאת מראש, והם סובלים סבל פנימי כפול — דתי ולאומי. אנו רואים בברית זו שבין הלאומניות השוביניסטית לבין קיום מיצות דבר טראגי. מה שאנו רואים באיראן — חומייני — דברים מעין אלו אורבים גם לנו.

לנבואה יש מקום לגיטימי במסורת שלנו. היא היתה כוח מתהר ומחדש במצבים משתנים לביקרים, ואי לזאת

נחתם חוזה השקום. באיוו מידה יש סמליות בעובדה שחוזיה-השקום נחתם דווקא על-ידי הימין?

לפני כ-20 שנה אמר לי ד"ר נחום גולדמן בשיחת-רעים: לכשתבוא השעה, והיא תבוא בקרוב או במאוחר, שלא תישאר לנו ברירה אלא להסכים לשלום הדורש מאיתנו ויתורים כואבים, אינני רואה אלא אדם אחד שיוכל למכור זאת לעם — משה דיין. הסכמתי איתו והוספתי שאנשים כמונו, והתכוונתי אף לגדולים ממנו — בובר, מגנס, קלוורסקי — המרחיקים לראות את העתיד לבוא, אינם יכולים, בדרך כלל, גם להשיג אותו. הם אינם מקובלים על דעת-הקהל, מפני שהספיקו לעשות את עצמם כה בלתי-פופולריים, שכשרק פותחים את פיהם, הכל חושבים שידעים מראש מה יאמרו.

חולשתנו היא שאנחנו אומרים מה שאנחנו חושבים בכל עת ובכל הזדמנות, לעתים ללא הבחנה נכונה למחור תה הסגולית של שעה היסטורית זו או אחרת. בכל-זאת אסור לנו לשחוק ולצפות שיבוא איזה "דיין"

אי-אפשר לחנך מנהיגים גדולים. הרוצה לחנך נביאים - סופו לחנך פאשיסטים

ויפעל בשעת-רצון בכיוון הנכון. יש חובה להכין את דעת-הקהל למיפנה שיבוא. ואם יבוא, להתאפק ולא לומר: "את אשר יגורתי בא". אילו היה גולדמן יושב איתנו בארץ, יתכן שהיה יכול למנוע בעד השגיאות הרבות שנעשו על-ידי הממשלות השונות.

מוטב היה, כמוכונ, שחוזיה-השלוו היה נחתם על-ידי ממשלה מתקדמת, ובהיפוכו של דבר יש משום אותה סמליות, ששאלת עליה, ושגולדמן הסביר אותה.

זו תשובה עצובה, מפני שהיא מבדיחה את הפער שבין העם והמנהיגים.

אנחנו לא היינו מנהיגים. הספדתי לא מכבר את שר-המישפטים הראשון של מדינת-ישראל, פינחס רוזן וזכרונו לברכה. ואחת השאלות שעסקתי בהן היתה שאלת המנהיגות.

הוא אמר על עצמו פעם: "לא, לא הייתי מנהיג". המילה מנהיג שובשה — ולא רק על-ידי השימוש שעשו בה הנאצים, להבדיל. הסוציולוג מקס וובר העמיד על בעיית הכריזמה. כריזמה משמעותה כוח שבחסד, ממש או מדומה.

יש אנשים שלהם עומד אותו כוח באופן טבעי; ואילו אחרים יודעים את הטכניקה כיצד לשחק את התפקיד של מנהיג כריזמתי. כיום אנשים כאלה מצויים במיספר רב מדי וזה מסוכן. אתה מוכנס על-ידיהם לתחום שאינו ניתן לבקרה ציונילית.

המחנך נוטה להאמין ולהתרשם על נקלה. במיוחד כשאנשים אלה הם נואמים גדולים לפני המונים. מן הדין להסביר את ההבדל בין המחנך ורבים. אם כל אחד מרגיש שמדברים אליו כאל פרט, אין הרבים הופכים להמון. ואילו בהמון — אין "המנהיג" מתכוון אל כוח הבחנתם והחלטתם הבלתי-תלויה של שומעיו, וכוחנתו ליצור אקלים רוחני של הידבקות על-ידי חיידיקים רטרניים ודמגוגיים. יש כאן ניצול זול של פסיכולוגיית המונים.

ישנה בעייה אקטואלית ביחס לנושא המנהיגות והפוליטיקה: את תקופת הבחירות '77 איפיינה דינאמיות פוליטית — קמה ד"ש; בתוך המערך היתה התלכדות; קמה שלי"י.

יש מיפנה שוביניסטי אצל רוב היהדות הדתית בארץ, להוציא אגודת ישראל

ידי כוחות מאסיביים הרבה יותר, כגון אינטרסים כל-כליים ומאבקים פוליטיים.

איש הרואה את העתיד הרחוק עשוי להיות בעל דיי-אגנוזה נכונה, אבל בדרך כלל אין בידו כל התרופות. המרפא — טיפוס אחר, רק מנהיג גדול מאד — ואני איני רואה כיום איש כזה בתוכנו — יכול לאחד את כישרון-ההבחנה ואת כוח-הריסוי של הפצעים, אשר בהתהוותם היה לו חלק. מנהיג נדיר כזה היה לינקולן, ואולי גם גאנדי. שניהם שילמו את המחיר המלא לגדולתם ונרצחו. אי-אפשר, ואסור לחנך אנשים כאלה בכונה תחילה. הרוצה לחנך נביאים — סופו לחנך פאשיסטים.

אתה חושב שהממשלה הנוכחית פאשיסטית?

לא, איני חושב שהממשלה שלנו פאשיסטית. כדי לדבר על מנהיגה — מר בגין, הרי אינו פאשיסט. אומנם הוא לאומני קיצוני, שאף קיבל על עצמו אחריות למעשי-טרור מסויימים. אבל ירושתו האידיאית קיבל מ'זבוטינסקי, ובעקפיון ממסורת הריוורג'ימני, תנור-עתי-השיחורר האיטלקית במאה ה-19. כלומר ממאציני וגאריבלדי.

גם בפולין היו אנשים כאלה: לוחמים לשיחורר עמם, אבל לא דחקא פאשיסטים. במישטר פאשיסטי אין אלא מיפלה אחת, וכל שאר המיפלגות מדוכאות באלמות, או על-ידי שינוי דראסטי של החוקה.

גם בישראל יש לנו עדיין חופש-דעות מרובה, אם כי יותר בעיתונות החופשית מאשר באמצעי-התקשורת הממלכתיים.

את סוף תקופת המערך ליוו פרשות שחיתות וירידת המוראל בעם. עם עניית הליכוד התאזן בראשונה קרה-המוראל. האם קיים קשר מספיק בציבור הישראלי בין מוסר ומוראל? אולי העם מוטרד יותר מבעיות איני-פדאציה?

נברר לעצמנו כמה מושגים, כדי לתת תשובה מובנת ומוסברת.

נבחין בין שלושה מושגים, שיש ביניהם ויקה, אך אינם חופפים זה את זה. יש אתיקה; יש מוסר; יש מה שקור